

## АЙИТАЪХУН БОШЕЙАН

(Келе айитън мал айитлатлогъо)

Са гъакъат айитсахун,  
Са кыттым аш бикъа гъун.  
Аш бурхъа, йанал еъен,  
Кан акестла йакъа гъун?

Вахун ибакалтлогъо,  
Авайан согъо-согъо.  
Амдархо ачъун тене,  
Феретлавах шотлогъо.

Айитен йакъ акестлал,  
Кам тене бакийо сал.  
Гъорабаки, гъарекъан,  
Аъм къашлампи аш бикъал.

Сугъук! айитмугъо йан,  
Бошшамун ибакейан.  
Ейнан ашлав чловакен,  
Айитаъхун бошейан.

### ПУЛДЕШИ

Гъема усен таыкаъ съктія,  
тене боши.  
Биц! са тюръоъл еъкеъ аъктія,  
тене боши.  
Гъема гала кюже бикъи,  
тене боши.  
Машинхоне тойди, гъакъи,  
тене боши  
ме пулдеши.  
Чугъо, айлаъ армишумал ланеседи,  
тене боши.  
Из кюгъумко шуме кавжаъ панеседи,  
тене боши.  
Сунту са пай тене тадн, гъане гъакъи,  
тене боши.  
Аъхыл-нышя гъематий тюлане чекъи,  
тене боши.

ме пулдеши.

Гъаметаъраъл усен гъаре, хаши тащи,  
Са гъи шимшаъл тахте лохол  
пул кычледи.

Айичиндаъре къаридактлак! сандугъин бош  
амдархой аъмнатбел лани,  
каъраъмугъоч йакъе тащи,  
тене боши  
ме пулдеши.

Кавдуър хъайпи из сандугъа окъабатан,  
Бачанехун гъема бифар йакъабатан,  
Маупанан шово бошей.

Буса пулмух плурум хъошей.  
Са из лохол кюда-кюда баратан кюл,  
кирсунахун бонешн пул,  
бонешн тур, бонешн бул.  
Дуйнаънни чак кюлахуне ункюн бонш,  
ме пулдеши.

## МАЙА ТАГЪЕН, ГЪОРБАКЕН

(М.П. Вакъифи уруфа)

Гъари чере плурум кала ахсибай,  
Харичейнак! майа тагъен, гъорбакен?  
Айлугъойнак! бохсун-цивкисун лизиме  
Чабийнейнак! майа тагъен, гъорбакен?

Дуъкаън-базар пихупиклалхой кийехе,  
Айитклайин, барале ви чъойин хе.  
Адбафтн шор гъусминахун тойехе,  
Ел гъакъсейнак! майа тагъен, гъорбакен?

Сал маупа завмакен мал ечале,  
Ечалтлогъо хорпи кюйа ташале,  
Кюйахунал члапккн тойди бошале,  
Къанд гъакъсейнак! майа тагъен, гъорбакен?

Хъаъвегъайин са шей тойен гъакъала  
Ламандалну лаънгаъ са тюл чекъала  
Виц! манъте плаъ испишкаъ са хъокъла,  
Бул ефсейнак! майа тагъен, гъорбакен?

Ай Кеччаари, ва зинзилаб матада,  
Кул амцине, гьакъсун ейех мабада,  
Умуда са бухаджугьо тарада,  
Иан каръсейнак! майа тагъен, гьорбакен?

### БАЧАНЛА ГЪАР

Пину: — Кала тгайизахбу,  
Бези бачане чуркяле.  
Шуккялаахун кьиб тезахбу,  
Битайиз, кул панапеспяле.

Шотгайнакял аьйитклатан,  
Сал сунтухун муз тен запи.  
Ви камасина уклатан,  
Амдархой бел кьорун лапи.

Гьикаь чурунци гьун, бигу  
Тен ни кала, мицик майа?  
Тен хьавъеьци са гьун шуну,  
Пину:— Тавад зузу мийа.

Са тгайна умуд баки,  
Келен чьери ви йакъахун.  
Бейш чьегьалту дугъи, саки,  
Ирапунди аьхиял вахун.

Бачанла гьар, коьфуьрхой бош,  
Тен ибаке са хавар гьун?  
Ви тгайна чловаки хаш,  
Из аьшляхун шаьнецетун.

Авабака, шотин саал,  
Тене сакал хожи вайнак!  
Ви умуда ботга гьунал,  
Га хьавъеьки бул ефсейнак!

### БЕЗ ЧЬОЙЕ

Бачанехун гьикаь бурхье нагъыла,  
Аьйит бувах, еки, без чьойе.

Бул кюцмаба, без пулмугьой бейш бейга,  
Гьикаь цинне, ацлар ципа без чьойе.

За ахлатан муз банеса тапане,  
Нуаклатан аьфчинейнак! капене.  
Гьар гьи сунту бокюсбала лопане  
Кьиб тезахбу, арух лапа без чьойе.

Аькмаьцилну, байинкьуна зомбакен,  
Чьо бадалби гьема ловьуйн гонбакен.  
Агьу аьйит тарастунен тамбакен,  
Наькаьс цийен кул мазана без чьойе.

Кеччааринен амци тене сал пийо,  
Ва усенхон улугьоне дугьийо,  
Дизик кинаь шотго-мотго дунгьийо  
Аьфчинеса, еки, чурпа без чьойе.

### МУЬДУЬР

Тен бошийо таьнкинаьхун пайахун,  
Амдарлугьа чьевкену лап ейехун,  
Таьртенбеса телефона кийехун  
Гьикаьн аке гьун шотюстга ай муьдуьр!

Хьоштган даьсмаьл фьрыдалко келене,  
Бачанехун хорегьалко келене,  
Белхун елал тарадалко келене,  
Ви гьсаба еьктун аькстга ай муьдуьр!

Замбакену аьфчи аьйит дуьзбсуна,  
Дост-чалхала сун-сунахун дугьсуна,  
Сал валлари гьарам кавий уьгьсуна,  
Тетун аке амдарастга, ай муьдуьр!

Сунту муча аьйит песун тен ава,  
Са майифа кул панапеспун тен ава,  
Са биталтай кула бикъсун тен ава,  
Ламандалту кьачун тастга ай муьдуьр!

Чяьий тене, ей бадалба ви йакъа,  
Айизлугьо фуькьпсунахун кул гьакъа.

Бисун гъаре, тагъалану бул окъа  
Кечааринен ейехе бастла, ай муьдур!

### НЕПЕН НАНАЗ АКИЙО

Гьема шаматсей, хашей,  
Непен нана тез акей,  
Ме уше шотло акй,  
Уькехун муьхъуьз баки,  
Из кийе шлум чурпенеи  
Ичал зач бьгъийъ нехей:  
-Кле чатле без бади,  
Шумахун кайи тену,  
Була аьйлаь кавркуьрби  
За ейехун чевкену,  
Оша пулмугъо ахшлум  
Джойеби са локъма шлум  
Пине: - Еьхла гъун, ука  
Са бикъекъан ви, уькаь,  
Кула шлумач бохози  
Те локъмина еьхузди,  
Чурузци шотло указ  
Нанай шлумахун бошаз  
Жломоч ташатлан кула  
Саал те мицлик наьваьн  
Остлагъар са оьнеьнен  
За джагъди мугъуреби  
Без нанакун джойеби  
Пулмугъо самал хъайпи  
Зу зайнакI метаьруз пи:  
ГьетлайнакIа мугъурби  
Ме аьйден за непахун,  
Непе бош бакийизуй,  
Нанакун са галазуй,  
Банекой кайбакамун  
Са вала бакалазуй,  
Шотлай бади шлумахун  
Бошшамун укалазуй.

### УЬКЕ КЪАЧ

Са иайнаь гъи бези нанан  
Ганухун кюйа егъатлан  
Из йоьн доьшаь шарпсун,  
Ала-окъа пул тараствун,  
Хъуьнхъуьде барти из йакъа,  
Арци са ходин окъа,  
Мафарахун бити нанай  
Пулмугъохун негъе барствай  
Пизу: - Нана, чурпи гала,  
Калун бафтле гъун ме гъала?  
Гьетлухунун къача запле?  
Ви чъо-хожи булош апле.  
Гъайза кюйа тагъен сабул,  
Пине: - За магалда, огъул,  
Уьмуьх лаха, ибака гъун,  
Уьк битене мафарахун,  
Самал баьйинчI йакъ тагъатлан,  
Гъайзери са аьш бикъатлан,  
Уьк капсане бурхъса келе  
Унклон тоьйиь царегъале,  
Гъе плурумал йакъуз тайсай  
Дирийаьхун кюйаз ейсай,  
Саал гъайин мена запл,  
Унклон уькаь клацIклацIтунни,  
Байинкъуьне арци пийех,  
Мандийорох тене ейех,  
Нанай кула бикъи усун  
Еьхийанди арци ганухун  
Са гьема джуьр даьрмаьн теди  
Гайан саки, баскесийанди,  
Гъаьккименал бьгъийъ пине:  
-ИнфарктIгъуь, шинI барганан  
Хиб хаш ошай, нана са гъи  
Шурум инфарктIен дунегъи,  
Гъаькимхо келсеян акй,  
Къолайбесал тетлун баки,  
Уьке кьачен келе усун  
Танешери нана йахун,  
Шоно плуритлухун оша  
Келез аке аьхипа-нъша,  
Са гъи бинуз йакъабаде  
Са гъи оьнеьназ ламинте.

Уьк портбене, тене кьачпе,  
Без бачана тене хохбе.  
Исаь мила, гьема хаше  
Нанай аки гьн без бешше.  
Из турмуьгон кьачен гьари,  
За бижьене шотол лари.  
Са кьацкьацкьин са тьарбса.  
Кул гьакьсунал тене ава.  
Ламандада гьар кьачаста  
Нанане без ейех бафта.

### СА ГЬИ

*(Кь. Ворошилов ейех бади)*

Ме дуйнаь аьфчи дуйнаьне,  
Циритпесун енса са гьн.  
Вичей-хунчей джовжинаьста,  
ВайнакI гану бикьса са гьн.

Пуьраьпуьфен калатунбса,  
Битайквах алатунбса,  
Ва са кьашаьик балатунбса,  
Гьема куркур анкиса са гьн.

Аьйеллугьин чатлурхостта,  
Муьхь гьинурун човакестта,  
Арум-арум бойун евхстта,  
Аьркаьн са гьар банкса са гьн.

Нийаьт бикьн кьалсан тайса,  
ИнистутIхой сунтун байса,  
Кьалпсуненал алан лайса,  
Диплом кийе енса са гьн.

Аьйит саки хийалтунбса,  
Са хуьйаьраь цийалтунбса,  
ЛашкIой бурхьн баьйалтунбса,  
Уькьехун муьхь банкса са гьн.

Ви аьйлухе, саал чугьух,  
Каь лазьме еиптIа гьун муьхь.  
Кобмаьй бакайин бухаджIух,

АпIа гьалал ункса са гьн.

Са кул кьаьлаьм, са кул шIуме,  
ТIагьай мине, магьай гаме  
Аьйит кирби киркун цаме  
Алим цийа гьанкьса са гьн.

Усен усенин бачане,  
Соьго сунахун мучане,  
СунтIин уклатIан кьожане,  
Вахун орон бакса са гьн.

Дуйнаьнаь келейан аке,  
ШагьатI-писав тене чIаько.  
Мацдайинал гьема уьке,  
Ейехунал чIейса са гьн.

### КАЛУН ДЖОВИБАКИ

*(Оьмуьрин йакь хуьйкьсуьл манди  
ГьайкIо Кьоасхарина)*

Нанахун бакенуй обмуьр акIейнакI.  
Хуьйаьр йакьбади, гьар лашкIойбсейнакI.  
Тен бакей оьнеьди, уьк бокIосбсейнакI.  
Хунчахун, вичаьхун калун джовибаки?

КьалкIала аьйлугьой пулмух йакьане,  
Гьар сунтIин чуреса са акIане.  
Уькен чурегьала аьйит уклане.  
Гьун тIе аьйлугьохун калун джовибаки?

Савайна ишкIолин заьнк дугьегьатIан,  
Ви ньша йолдашхо аьшлаь егьатIан,  
Гьар соьго са гала даьсаь багьатIан  
Шой гьун шотIогьохун калун джовибаки?

Усенхо, хашурко муьхь йакьа бади,  
Кьолай нубакала кьачан ламанди.  
Гьема бурхьн аьшур хуьйкьхуьле манди,  
Гьун тIе аьшурхохун калун джовибаки?

Ви лохол бари кIул сугьукIкьан баки,  
Аьйлугьон бошшамун оьмуьркьан аки,

Барти тагъайинал чъамси, боки,  
Пекъатлун са нахун калун джойбаки?

Авузе боклала айитмух песун  
Шуа титлес баке цамецитлухун?  
Йанал тагъалайан чъайи, йа усун  
Гъун Кечааринахун калун джойбаки?

### ЕЗБАЛИ ТЮТЮ

Гъооч... гъа, гъооч... гъа, усурух  
Байичи баканан самал!  
Куъзаъ бел нудугъайиз,  
Шум укса тетлун барклат.

Зу гъорбаказ, вай, вай!  
Майа тагъаз, вай, вай!

Хажийла дугъез уса,  
Сакене очъала за.  
Кул мандакI, тапан буса,  
Шин турел съхтала за.

Зу гъорбаказ, вай, вай!  
Майа тагъаз, вай, вай!

Пенецин аъм чистене,  
Усен дугъи хохбене,  
Самъну, багъе кIацIеце,  
Окъ миндоване лаце.

Зу гъорбаказ, вай, вай!  
Майа тагъаз, вай, вай!

### АГЪАЛА

Агъала, ай агъала,  
Гъин багъайиби егъала?  
Тен ави ме бийаъчъо,  
Са газяхбу тагъала?

Калнав леветI лахале,  
Цороби хунI бохале  
Самал чъайи тагъайиз,  
Пулмух йакъа бакале.

### ХУНЧИ ТУРИНЕ ТАЙСА

Кална, еки, бегъа са,  
Хунчи турине тайса.  
ШагъатI тайес бакайин,  
ТагъатIан нубитайин,  
АйчIаъ пIогъоъ са гала,  
БикъалIан сунай кула  
КIожин боштIан чIегъалIан  
Цицик гъаъкъса тагъалIан.

### КАЛНАКЪА НАНО

Нано: Кална, ай кална  
Без уькхъай кална!  
Оъхъай бапа,  
Буйба буйкIала.  
СелакIа запа,  
Буйпа буйкIала!  
Буйпи чаркIамун  
Мийа чуркIалзу.  
Буйпа, чаркIа гъун,  
ПатIар укалзу.  
Кална: Ай Нано бала,  
Чурпа ви гала.  
Оъхъаиъл бапез,  
Буйбез буйкIала.  
СелакIа запез,  
Буйпез буйкIала.  
ВайнакI зу бийаз,  
Самал портба гъун  
ПатIара тадаз,  
Ука бошшамун.

## МАНДАКІЛУГЪ

Гьарон бава пине: — Гьун,  
Тен боштіа аьшбунахун.  
Са аьшлаь бурхьатіанал,  
Чурпсуна тен ава сал.  
Мафарахун ва санкса,  
МандакІлугьал тен гьакьса.  
Баван пине: — Ай бала,  
Кьачмада ва без гала.  
Исаь гьаьлаь аьйелну,  
Аьшлаьхун андах тену.  
Гьинур гьари тагьале,  
Усенхо чіовакале.  
Гьунал калабакалну,  
Са гьи бава бакалну.  
Вахун шіум чурегьалтІун  
Аьшба, еча уклалтІун.  
МотІо, шотІо гьакьа пи  
МандакІбалтІун ва гьар гьи.  
Бийавсин шіум укатІан  
Аьйлугьо муьхь акІатІан,  
Уькен шипІ-шипІ дугьала,  
Ви мандакІлугь чіегьале.

## ЧУРУЗСА

Калназ чуруса,  
Калбаз чуруса,  
Наназ чуруса,  
Баваз чуруса,  
Хунчаз чуруса,  
Вичаз чуруса  
Шина укІо зу,  
Са заз чуруса?

## МИЦІИК КУЬМЧИ

Паьраькаьлин цил чіерене,  
Пуьруьк майа, еча усун!  
Сал маупа бьгьла гьине

Усун бака, арухба гьун!

Хури мехьа укестейнакІ,  
КІацкІалазу гьар хазала.  
Хурутурен нузапсейнакІ,  
Пул тарада, бьгьа зола.

Укамун уда укестІа,  
Гьи егьатІан цах лахалІан.  
Гьи бакале цаха царпи,  
АрмишІум кулбакІ гьаьвкьалІан.

## АЬФЧИЙОХ

Гоки бези вичине  
Из аьйитмух аьфчине  
Шіума сумене шотІин,  
Чаха гамене шотІин,  
Мицик нехе калане  
Окьа нехе алане,  
Аьхиьл нехе пьшлане  
ЕьшІа нехе пушлане.  
Калнан аьлаьме тастІа  
ШотІин еьхті бонестІа  
Нехе мо аьлаьм тене,  
Тура тІапи оьнеьне.  
Гоки бези вичине,  
Из аьйитмух аьфчине.  
УкІайин, ибаканан  
Ама веь мабакацан.

## "МАЛАКІАБИТІАЛ"

— Майану, Гоки кІада,  
За са малакІа гада!  
— Малакина каьбалну?  
ХашІой бапи укалну?  
— ХашІой бапи тез укал  
Ва аьфчийал тез уклал  
Зу гье келез аьшбийо,  
Кала куруз кашІпийо.

Тле куре бошал нехзу  
Са малакIа битIаз зу.  
Хаш чIоваки танегъо,  
Усен шагъатI енегъо,  
МалакIоох чIенегъо.  
Согъо калнайе бако,  
Согъо нанай бако,  
СунтIуал еъхундо гъун,  
Оро тенбако захун.

### ШАВАЛУТ КИРБСА ТАГЪЕН

Хунчи Мидан, майану,  
Сейванену, кIойану?  
Майан мандийо, еки,  
Усунба, окъа цики!  
Еки сунахун чIегъен  
ШавалутI кирбса тагъен.  
Ходурхохун какала  
Барене гъема къала.  
Са айитаъл укъаз ва:  
Кална маупа гъаа!  
Гъун шотIо укIайивах  
Тайса тене баркIо йах.  
УнекIо: — Цацла гала,  
Гъе ашвахбу ай бала?

### МЕ АЙЕЛ

Шавпунгъо татенегъо.  
Пул цихаьмпитъ бьенегъо.  
ГъаьгъаьнекIо, дунегъо  
Са даване ме айел.

Йакъ акестIес тен бако,  
Аьш бикъестIес тен бако,  
Са айит псс тен бако.  
Муз йаване ме айел.

Са кароз тене аке,  
КаланутIе зомбаке.

Хохбат, царкIале баке  
Из баване ме айел.

### ДИРИСТИОГЪОН

Калба, диристIогъон  
Зу таци баскIса.  
Кална, диристIогъон  
Пшой гъун тен баскIса?  
Зу таци баски,  
НепIахегъалзу.  
Баски галаал,  
Бьегъа хъаькьещи,  
Батъгъаьйбалазу.  
АьйчIаь савайна  
ВаьйнакI ечалзу.

### КАРОЗ

Ай хунчи, за ибака  
Келе аьхийл мабака  
Гъун вайнакI аьчикIатIан  
Маьгъаьтнехун мацIеки,  
Аьхийл гала матаки.  
ТIийа са аьш тевахбу  
Байинкъуна каввахбу?  
Саал куси чIенегъо.  
Ва ахапи танегъо.

### ДАДАЛ

Елмапа, гъурми дадал!  
Ва ене каьчI тез тадал.  
Гъекъкъара елIайивах,  
Елпи за кIалкIайивах,  
Сейванехун тез цигъал,  
Ви пейсаьре тез егъал.  
Гъикаьн бьегъсун чурпийо?  
Наьйини каьчIаь цикIатIан.  
Без каьшиннаьн тIукIтIийо.

## ЧОВАЛ

Джик, джик, джик човал,  
Къушурхой джиджикъ човал.  
ВайнакI къачуз ципийо,  
ГьетIайнакI тең гьарийо?

КюкюцIхо кодурхохун  
Кайкаймугъо циретIун.  
КачIаб булошI кейетIун.  
ВайнакI сал ефи тетIун.

## БЕЪГЪ

Кайе баки,  
Безъезъ чIери.  
Шива йайнакI,  
Безъ ечери?  
Аругъоне безъ ечери,  
Буругъоне безъ ечери!

## БОКЪОЙ

Шаречене, айечене  
КюгIор-кюгIор кIацIечене.  
Куьндаъ баки тIаъкIеъчене  
Са тIапIакIа кирбакале  
Тарунин бош бадбакале,  
АмдархойнакI шIум бакале,  
Укесунен тамбакале.

## БАЙ—БАЙ

Гъава шипIе ме уше,  
Хунчимух непIе боше.  
БаскIа кIункIури бала,  
Гъе непIахун тен боше.

БаскIа бала, бай-бай!  
Джужки гала, бай-бай!

Мучулийох чIерене,  
Хашен цIала цIарене.  
ШотIай цIале бош вайнакI,  
Муча непIал гьарене.

БаскIа, бала, бай-бай!  
Джужки гала, бай-бай!

Хавррати лорочин бош,  
БачIуърпезу ва булошI.  
Гъун баскIа непIахеки,  
Бойал еъхтIа непIе бош.

БаскIа, бала, бай-бай!  
Джужки гала, бай-бай!

## ТАРАДИ ШЕИРХО

М. ФУЪЗУЛИ

### КЪАЪЗАЪЛ

Без елмугъо бошевеки, йаре зизи тене чаркIо?  
Ахуз запи, бонекIи коьй букъунин шам тене бокIо?

Шу баскене шотIай къача йакъ баъгъйби къолайеби,  
Зу каъзбийо къолайбсейнакI без сал тене акIо?

ЧаьпIкин езфсай без чIичинаь, питIун таки йара ула  
Укайиз тIе инсафнутIен без айитIаь веънеъ-бако?

Уше-гъена уък бонекIо, пIине цикIо негъла пулен,  
Халха чъамди мугъурбезу, без бахтI мугъур тене бако?

ПIине бакса ви вард чъойне без пийехун барала хе,  
Гъар еъатIан цампи жIогъул охъур джийаър тене бако?

Зу вайнакI сал тез низиней, еъхунди гъакъыла белхун,  
За жIомох чIурпи ачъунен ва акIатIан тене отIбо?

Фуъзули къиьнутI дугъеци, амдархой бош чъомаъийне,  
Ваън упаван, мо гъе аьшаь, ме аьшлаьхун куле гъакъо?



